

دوره
پسا جنگ
سرد

در دوره پسا جنگ سرد و به ویژه در دهه های اخیر، کنشگران بین المللی متنوع و متعدد شده اند. بازیگران دیگر دوتا نیستند، ده ها بازیگر و کنشگر داریم. خوب آیا این ده ها بازیگر و کنشگر، همه تأثیرگذارند؟ بله! هر کدام به اندازه وزنشان تأثیرگذارند

گفت وگو با وزیر امور خارجه درباره مبانی و مستندات «سیاست چند جانبه گرایی» دولت سیزدهم

از نظم تک قطبی به نظم چند جانبه

امیر اقب

پژوهشگر علوم سیاسی

ظهور نظم جدید جهانی و گذار از نظم کنونی موضوعی است که محافل گوناگون آکادمیک در سال های اخیر به آن پرداخته و در خصوص ویژگی های دنیای پسا امریکایی به ارائه دیدگاه خود مبادرت ورزیده اند. در چنین شرایطی اینکه مقامات مسئول در حوزه سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران تا چه میزان به تغییرات رخ داده آگاهی دارند و جایگاه کشورمان را در دوران گذار چگونه ارزیابی می کنند، مسأله ای مهم و قابل تأمل است. گفت وگو با حسین امیرعبداللهمیان وزیر امور خارجه دولت سیزدهم از همین رو اهمیت دارد. وی در این گفت وگو به بررسی مختصات و ویژگی های دوران گذار پرداخته و با بررسی سیر تحولات جهانی از جنگ سرد تاکنون جایگاه ایران و محور مقاومت در جهان کنونی را تشریح کرده است.

وقتی که داعش

بیش از شصت

درصد عراق را

اشغال کرد،

بیانیه ای داد

و گفت ما وارد

بغداد شدیم

تا اهل سنت

عراق را از

دست شیعیانی

که قدرت را در

اختیار دارند

نجات دهیم.

همان زمان من

در یک مصاحبه

تلویزیونی گفتم

اگر داعش و

فرماندهان

پرمدعایش

واقعاً نگران

وضعیت

اهل سنت اند،

لطفاً بروند

از اهل سنت

فلسطین

حمایت کنند

که حقشان

را رژیم

صهیونیستی

پایمال کرده

است

کنشگران در دوره جنگ سرد یک ویژگی بارز داشتند؛ آن ها محدود و انگشت شمار بودند. به بیان دقیق تر، فقط دو کنشگر اساسی در دوره جنگ سرد در جهان وجود داشت: ایالات متحده آمریکا و اتحاد جماهیر شوروی. قواعدی بین این دو کنشگر حاکم بود و رقابت و تخصص بر قواعد حاکم بر مناسبات این دو کنشگر سایه انداخته بود. وحشتناک ترین بخش جهان دوران جنگ سرد، پدیده بمب اتم بود. بمب اتم وحشتی استراتژیک در جهان ایجاد کرده بود. در روایت روزمره این گونه گفته می شد که آمریکا و شوروی هر دو دستشان روی ماشه سلاح اتمی است و هرکس زودتر شلیک کند، طرف مقابل را نابود می کند. اما این وحشت راهبردی میان دو طرف با مکانیسم خط تلفن قرمز (Red Line) کنترل می شد. بین کرملین و کاخ سفید به طور نانووشته توافق شده بود که هر وقت هر جایی در بلوک شرق یا غرب، تنش، بحران یا منازعه ای در حال رسیدن به نقطه اوج بود با خط تماس تلفنی قرمز بین سران آمریکا و روسیه مدیریت بشود. نکته مهم این است که در آن دوره دو بلوک داشتیم، کنشگران اصلی دوتا بودند، نه بیشتر. اما در دوره پسا جنگ سرد و به ویژه در دهه های اخیر، کنشگران بین المللی متنوع و متعدد شده اند. بازیگران دیگر دوتا نیستند، ده ها بازیگر و کنشگر داریم. خوب آیا این ده ها بازیگر و کنشگر، همه تأثیرگذارند؟ بله! هر کدام به اندازه وزنشان تأثیرگذارند. آمریکا و روسیه همچنان کنشگرند، اما سه کشور دیگر عضو شورای امنیت سازمان ملل هم کنشگرند. ده کشور در حال چرخش عضو غیردائم شورای امنیت هم کنشگرند. یکایک واحدهای سیاسی در دنیای امروز کنشگرند، حتی واحدهای کوچک سیاسی هم

● اخیراً گفتارهایی درباره نظم جهانی آینده مطرح شده است که برخلاف گذشته صرفاً محدود به محافل رسانه ای و روشنفکری نیست بلکه رفته رفته به محافل سیاست گذاری نیز راه یافته است. به نظرمی رسد نظم جهانی روند تحولی را آغاز کرده است. جهان در حال عبور از نظم جهانی پسا جنگ سرد است؛ حتی می توان گفت از آن عبور کرده است. در این گذار، جمهوری اسلامی ایران «سیاست چند جانبه گرایی» را به عنوان سیاست رسمی خود اعلام کرده است و رئیس جمهور محترم در سخنرانی خود در مجمع عمومی سازمان ملل نیز بر این سیاست تأکید کرد. آشکار است که این سیاست متناسب با درکی از تحولات بین الملل و روند تحولی نظام جهانی ترسیم شده و در دستور کار قرار گرفته است. ما چه ادراکی از تحولات جاری بین المللی داریم که این سیاست را در پیش گرفتیم؟ از جای خوبی بحث را شروع کردید. پیش از سخن گفتن از نظم نوین جهانی، در ابتدا مروری کنیم بر اینکه اکنون در چه جهانی زندگی می کنیم؟ مختصات جهان کنونی از نگاه یک پژوهشگر سیاست و روابط بین الملل چیست؟ به دوران پسا جنگ سرد اشاره کردید؛ بهتر است از اینجا شروع کنیم. نظم بین المللی در دوران جنگ سرد چه مختصاتی داشت و اینک در دوران پسا جنگ سرد، جهان چه مختصاتی دارد؟ من مایلیم در سه حوزه به آن بپردازم: الف) ویژگی های کنشگران در دوران جنگ سرد و در دوران پسا جنگ سرد چیست؟ ب) نوع کنش در این دو محیط چگونه است؟ ج) مختصات و ویژگی های محیط کنش در دوران جنگ سرد و پسا جنگ سرد چگونه است؟